

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ В УЧНІВ 5 – 7 КЛАСІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті уточнюється зміст поняття «ціннісне ставлення», висвітлюються форми прояву та специфіка ціннісного ставлення молодших підлітків до образотворчого мистецтва. У межах цієї проблеми визначаються критерії та показники рівнів сформованості в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Ключові слова: ціннісне ставлення, образотворче мистецтво, молодші підлітки, критерії, показники.

Постановка проблеми. Для наукового обґрунтування експериментальної роботи, порівняння даних, розробки методів і форм виховання, спрямованих на послідовне керівництво складним процесом формування в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва, необхідно визначити критерії та показники рівнів сформованості в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Мета статті полягає в уточненні змісту понять «ціннісне ставлення», висвітленні специфіки ціннісного ставлення молодших підлітків до образотворчого мистецтва, визначенні критеріїв та показників рівнів сформованості в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Викладання основного матеріалу. Поняття «ціннісне ставлення» у своєму дослідженні ми розглядаємо як активну форму чуттєво-практичного освоєння дійсності, яка відображає вибірково життєву позицію, індивідуальний характер діяльності і вчинків особистості (суб'єкта) відносно певних об'єктів – тих чи інших предметів або явищ навколишнього світу. Ціннісне ставлення – це інтегративна якість, яка є невід'ємним компонентом структури особистості. Воно формується у процесі взаємодії емоційно-чуттєвої, когнітивної та діяльнісної сфер психіки людини, визначає характер її діяльності, виявляється в системі сталих взаємозв'язків людини з об'єктами навколишньої дійсності, сприяє творчому її освоєнню.

Ціннісне ставлення до образотворчого мистецтва виникає тоді, коли суб'єкт здатний виділити в мистецтві і в житті естетичні якості, образи, пережити й оцінити їх (виявити їхню естетичну цінність). Ці естетичні переживання й оцінки учня, викликані естетичними властивостями речей і явищ навколишнього світу, відображуються у його світогляді, переконаннях, свідомості, рефлексивних рисах. Формами прояву ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва є: естетичні почуття, оціночні судження, художньо-практична діяльність, естетичні вчинки.

Специфіка ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва визначається такими компонентами особистісного розвитку молодшого підлітка: визнання цінності (значущості) творів образотворчого мистецтва для духовного життя; розвиненість естетичних почуттів, переживань, емоцій, ідеалів, смаків; здатність інтерпретувати й оцінювати твори образотворчого мистецтва; наявність пізнавального інтересу до образотворчого мистецтва, прагнення до нових знань у галузі художньої творчості; потреба у створенні нових художніх образів, власній художньо-практичній діяльності; активна позиція щодо охорони та збереження пам'яток мистецької спадщини.

Ціннісне ставлення до образотворчого мистецтва формується завдяки усвідомленню людиною значення образотворчого мистецтва в задоволенні особистих і суспільних інтересів та потреб.

На підставі теоретичного аналізу сутності поняття «ціннісне ставлення», його складових компонентів і враховуючи особливості психологічного розвитку дітей молодшого підліткового віку нами розроблено критерії та визначено показники рівнів сформованості в учнів 5-х класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Під критерієм сформованості в учнів 5-7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва ми розуміємо сукупність ознак, що дають підстави зробити висновок про ступінь відповідності особистісних якостей суб'єктів навчально-виховного процесу, їх діяльність та вчинки вимогам щодо організації навчально-виховного процесу на уроках образотворчого мистецтва та в позаурочний час у ЗНЗ і спрогнозувати рівень його ефективності.

Рівні сформованості в учнів 5-7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва пропонуємо визначити за такими критеріями: мотиваційно-емоційний, когнітивний, діяльнісно-вчинковий.

Мотиваційно-емоційний критерій нами розглядається як мірило розвиненості емоційно-чуттєвої сфери індивіда, його спроможності до естетичного сприймання образотворчого мистецтва і дійсності; система інтересів, потреб особистості в галузі образотворчого мистецтва, які регулюють її поведінку, спонукають до художньо-практичної діяльності, висловлювання естетичних суджень, здійснення естетичних вчинків, стимулюють зацікавленість та бажання до художньо-творчого самовираження.

У психологічній літературі сприймання визначається як чуттєве осягнення предметів та явищ дійсності в сукупності притаманних їм властивостей та особливостей при безпосередній їх дії на органи чуття людини [1, 607].

Проблемі художнього сприймання творів образотворчого мистецтва у психолого-педагогічній літературі присвячено праці таких видатних науковців як А. В. Бакушинського, М. М. Волкова, І. П. Глінської, В. С. Кузіна, Г. В. Лабунської, М. М. Ростовцева, С. Л. Рубінштейна, Б. П. Юсова та ін. У дослідженнях цих вчених наголошено на складностях процесу художнього сприймання художніх творів, який містить у собі емоційно-вольові та розумові процеси. Виникаючи на основі відчуттів, які є чуттєвим джерелом сприймання, воно не є їх механічною сумою. Сприймання, по-перше, характеризує сам

процес формування образу предмета, по-друге – є результатом цього процесу – цілісним, багатоаспектним чуттєвим образом дійсності. Відтак, сприймання залежить не тільки від об'єкта, але й від суб'єкта. Окрім безпосередньо-буттєвого цілісного охоплення предмета пізнання, зокрема художнього твору, у сприйманні включається процес його усвідомлення як перехід до мислительних форм осягнення дійсності. На відміну від пасивного споглядання, емоційно-чуттєве сприймання творів образотворчого мистецтва ми розуміємо як здатність глядача, зокрема молодшого підлітка, до активного спілкування з твором, що передбачає цілісне, глибоке й повне осмислення його творчого задуму, почуттів митця, здатність до естетичного переживання змісту й образної мови твору, до інтерпретації. Для того, щоб підліток був здатний правильно зрозуміти й дати естетичну оцінку художньому твору він, спираючись на попередній досвід, споріднені уявлення від минулих вражень, має глибоко відчути, співпережити те, що прагнув висловити й передати художник. У сприйманні завжди знаходять свій різноплановий вияв потреби, інтереси, уявлення, пристрасті та уподобання, ціннісні установки конкретного індивіда, а також його попередній особистий життєвий досвід (апперцепція). Сприйняття відіграє значну роль у процесі пізнання світу. Будучи завжди осмисленим, сприйняття, в свою чергу, служить чуттєвої опорою для абстрактно-логічного мислення, для формування понять, є одним з основних факторів, що дозволяє керувати процесами впливу образотворчого мистецтва на особистість підлітка, сприяє розвитку пізнавального інтересу до художніх творів, регулюванню поведінки, стимулює зацікавленість, потребу до художньо-творчого самовираження, здійснення естетичних вчинків.

Однією зі спонук ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва є інтерес, який у педагогічній літературі визначається як емоційний вияв пізнавальних потреб особистості; спрямованість людини на певний об'єкт чи певну діяльність, зумовлена позитивним, зацікавленим ставленням до чогось, когось. Інтерес, як провідна спонукальна сила діяльності, виникає тоді, коли його об'єкт (у нашому дослідженні – образотворче мистецтво) викликає в суб'єкта (молодшого підлітка) емоційний відгук і виражає об'єктивно реальне ставлення носія інтересу до об'єкту. Інтерес визначає загальну спрямованість діяльності їх носія, у даному випадку – спілкуванні, пізнавальній, художньо-практичній та інших видів діяльності молодшого підлітка у сфері образотворчого мистецтва. Співвідношення емоційного та раціонального компонентів інтересу дає можливість виділити безпосередні та опосередковані інтереси. Безпосередні інтереси зумовлює емоційна привабливість об'єкта пізнання. В нашому дослідженні це може бути інтерес учнів до пізнання певної художньої техніки, виду чи жанру образотворчого мистецтва, творчості художника, тощо. Підлітки, мотивом діяльності яких є безпосередній інтерес, дістають задоволення від самого процесу пізнання образотворчого мистецтва під час розв'язання різноманітних дидактичних завдань, кросвордів та головоломок на мистецтвознавчу тематику, міжособистісного спілкування у галузі образотворчого мистецтва, участі в позашкільних мистецьких заходах, пошуків нової інформації про образотворче мистецтво та мистецькі явища.

Опосередкований інтерес (в ньому переважає компонент розуму) виникає до результату діяльності. Також розрізняють інтереси за змістом, шириною, глибиною, за стійкістю та дієвістю. Роль інтересів полягає у тому, що вони є спонукальним механізмом пізнання образотворчого мистецтва і стимулюють підлітків шукати шляхи й засоби задоволення своїх бажань у цій галузі.

Потребу у творчому самовираженні та естетизації навколишнього середовища ми визначаємо як ще один важливий показник мотиваційно-емоційного критерію. У психологічній літературі потреба визначається як необхідність у кому-, чому-небудь, що вимагає задоволення; динамічне утворення, яке організує і спрямовує пізнавальні процеси, уяву і поведінку індивіда [6, 526]. Потреби відображають практичний зв'язок людини зі світом і мають двоїсту природу, що виражається в залежності індивіда від предмета, в якому він відчуває потребу, і в прагненні до нього. Тому потреби є джерелом різних форм активності людини і виступають як внутрішні спонукальні мотиви її конкретної діяльності, провідні рушійні сили розвитку.

Характер потреб зумовлює змістову наповненість, значущість діяльності особистості. Серед різних видів потреб (матеріальні, духовні, фізіологічні, соціальні) у нашому дослідженні ми виділимо естетичну потребу, як складову духовних потреб людини. Естетична потреба у педагогічній літературі визначається як необхідність у спілкуванні з естетично цінними предметами та явищами, яка здатна викликати відповідні (естетичні) переживання [3, 43].

Як специфічне духовне явище, естетична потреба сприяє розкриттю творчих сил людини в усіх сферах її життя і задовольняється через споглядання краси в природі та мистецтві, художню діяльність (створення прекрасного), у процесі якої створюються естетично необхідні для людини предмети, виявлення себе в творчості як цілісної особистості. В молодшого підлітка естетична потреба може задовольнятися у художньо-творчому самовираженні (в малюванні, ліпленні, рисунку, аплікації, конструюванні, виготовленні сувенірів, створенні ескізів костюмів до театралізованих шкільних вистав, тощо), естетизації навколишнього середовища (прикрашанні класної кімнати до свята, оформленні шкільних тематичних художніх виставок, тощо). В результаті зовнішніх виховних впливів, самовиховання, художньо-творчої практики зміст естетичних потреб підлітка змінюється та збагачується, що призводить до народження та формування нових потреб особистості.

Отже, мотиваційно-емоційний критерій визначають показники:

1. емоційно-чуттєве сприймання творів образотворчого мистецтва;
2. пізнавальний інтерес до образотворчого мистецтва;
3. потреба у творчому самовираженні, естетизації навколишнього середовища.

Наступним критерієм сформованості в учнів 5-х класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва є **когнітивний**, який свідчить про наявність в підлітка художньої ерудиції, на основі якої він здатний надати перевагу у своєму житті певному виду образотворчого мистецтва, жанру або техніці, ступінь виявлення ініціативи й активності у процесі пізнання образотворчого мистецтва і мистецьких явищ; усвідомлення підлітком

практичної значущості пізнання образотворчого мистецтва у своєму житті, як засобу взаємозв'язку між людьми усього світу; характеризує рівень самостійності у пошуках джерел інформації у галузі образотворчого мистецтва.

Пізнання у психолого-педагогічній літературі визначається як досягнення чого-небудь, набуття знань про що-небудь; досягнення закономірностей певних явищ, процесів; процес цілеспрямованого активного відображення об'єктивної реальності у свідомості людини, зумовлений суспільно-історичною практикою людства [6, 513]. Предмети зовнішнього світу стають об'єктами пізнання тоді, коли вони стають часткою людської діяльності, піддаються активному впливу з боку людини, завдяки чому виявляються та розкриваються їх властивості. Пізнавальна діяльність людини ґрунтується на її предметно-чуттєвій, матеріальній, практичній діяльності. Тому в пізнанні можна виокремити елементи, характерні для будь-якому виду діяльності, зокрема потребу, мотив, ціль, засоби, результат.

Результатом пізнавальної діяльності учня є нові знання (у даному випадку – у галузі образотворчого мистецтва). Процес пізнання відбувається за схемою: спостереження об'єкта пізнання – осмислення істотних властивостей, особливостей, зв'язків цього об'єкта – застосування або перевірка здобутих у процесі пізнання знань на практиці чи в навчанні. Людині, яка прагне до пізнання невідомого в мистецтві властиве художнє пізнання. Художнє пізнання в молодшого підлітка може проявлятися у потребі пізнати внутрішній світ людини, що зображена на картині, відкрити для себе непомітну раніше красу природи, дізнатися про події давно минулих часів, втілені у зорових образах історичного живопису особистістю митця. Крім того, у процесі особистісного розвитку й набуття духовного досвіду, в уже знайомому художньому творі підліток може відкрити для себе щось нове. Це свідчить про перманентний характер процесу художнього пізнання.

Поняття «активність» у психологічній літературі трактується як енергійність, джерелом якої є потреби; прагнення до діяльності. Провідною властивістю активності є належність її людині – суб'єкту, поза яким вона не може існувати. Активність визначає діяльність, надає діяльності особистісної значущості і є рушійною силою, джерелом пробудження в людині її потенціалів. У даному випадку активність суб'єкта (підлітка) до пізнання образотворчого мистецтва виникає тоді, коли він усвідомлює, що необхідні знання він одержить завдяки своїй діяльності. Для досягнення своєї мети (пізнання образотворчого мистецтва) за допомогою активності підліток мобілізує свої здібності, переборює інерцію, пасивність, розраховує свої сили, час та можливості.

Ще одним з важливих показників когнітивного критерію ми визначаємо самостійність підлітків у пошуках джерел інформації про образотворче мистецтво. Самостійність у дослідженні Є. М. Удіної визначається як «одна з провідних якостей особистості, яка виражається в умінні поставити певну мету, наполегливо домагатися її виконання власними силами, відповідально ставитися до своєї діяльності, діяти при цьому свідомо та ініціативно не тільки в знайомій обстановці, але і в нових умовах, які вимагають прийняття

нестандартних рішень» [7, 34]. В якості першопричини прояву та розвитку самостійності науковець виділяє потреби дитини, які реалізуються в діяльності, а безпосередньою її спонукою визначає інтерес [7, 35].

З позиції прийняття самостійності як способу діяльності ми розглядаємо самостійність підлітків у пошуках джерел інформації про образотворче мистецтво як специфічний, вільний за вибором, внутрішньо мотивований вид позаурочної навчальної діяльності, пов'язаний з усвідомленням практичної значущості пізнання образотворчого мистецтва у своєму житті. Як одна з провідних якісних характеристик молодших підлітків, самостійність є «вищою» формою навчальної діяльності, формою самоосвіти, завдяки якій вони поглиблюють, розширюють та удосконалюють вже набуті знання і засвоюють нові. Ми погоджуємось з психологом І. А. Зимньою у тому, що саме в самостійній діяльності більш за все можуть виявлятися такі особистісні якості школяра як цілеспрямованість, самоорганізованість, самосвідомість, самоконтроль тощо [2, 249]. Самостійність підлітка у пошуках додаткових джерел інформації про образотворче мистецтво та мистецькі явища може виявлятися в його здатності висувати перед собою нові пізнавальні задачі, виявляти ініціативу, активність, наполегливість, в уміннях розподіляти час, діяти послідовно й незалежно (без допомоги ззовні), контролювати й оцінювати свою діяльність, передбачати результати своїх дій.

Отже, показниками когнітивного критерію є:

1. виявлення активності у процесі пізнання образотворчого мистецтва;
2. усвідомлення практичної значущості пізнання образотворчого мистецтва у своєму житті;
3. самостійність у пошуках додаткових джерел інформації про ОМ.

Діяльнісно-вчинковий критерій структури ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва стосується процесу художньо-продуктивної діяльності особистості як його змістовної основи, провідного механізму формування емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу й надає можливості для її самореалізації та самоствердження [4, 34]. Цей критерій визначає здатність підлітків до художнього самовираження у практичній діяльності, застосування набутих умінь для естетизації навколишнього середовища; наявність ініціативи у збереженні пам'яток мистецької спадщини, готовність до усвідомленого естетичного вчинку, участі у соціокультурній діяльності; характеризує вміння висловлювати естетичні судження, вести дискусію, інтерпретувати й давати естетичну оцінку творам образотворчого мистецтва та мистецьким явищам навколишнього життя. Критерій спрямований на оцінку сформованості культури міжособистісного спілкування учнів, вивчення кола їх інтересів, аналіз процесу спілкування як діяльності, на здійснення якої потрібні художні знання, володіння відповідним понятійним апаратом.

Важливе місце серед різних видів діяльності підлітка посідає художньо-творча діяльність, яку ми розуміємо як специфічно людську, регульовану свідомістю активність, що зумовлена естетичними потребами особистості і

спрямована на пізнання й перетворення навколишнього світу за законами краси.

Художньо-творча діяльність відбувається заради естетичної насолоди під контролем естетичної потреби. Вона завжди спрямована на створення нового, яке суттєво відрізняється від уже відомого, або є таким, якого ще не існувало взагалі [5, 32]. У художньо-творчій діяльності підліток виражає свої індивідуальні особливості, власне ставлення до навколишнього світу, до себе та соціальної дійсності в посильній для себе художній формі, яка сполучається з самовираженням. Художнє самовираження ми розуміємо як свідоме відображення навколишньої дійсності в чуттєво-конкретних візуальних художніх образах, що втілені у малюнках, ліпленні, аплікації, конструюванні. Таке відображення побудовано на роботі уяви. Результатом художнього самовираження підлітка є художній твір, виконаний на основі його спостережень під впливом особистісного враження чи задуму власними силами (самостійно або під керівництвом вчителя), спираючись на знання, набуті уміння та навички. Це може бути красива скульптурна або живописна композиція, виразна витинанка чи ілюстрація, привабливий виріб прикладної графіки тощо. Самостійно виконані підлітком твори, як продукти художнього самовираження, цілісно розкривають його особистість, відповідають віковим та індивідуальним особливостям його почуттів, розуму, волі, фізичних можливостей, фіксують в собі всі складові естетичного ставлення до світу.

Художнє самовираження пов'язане з творчою свободою, активністю особистості, її життєвою позицією, характеризується оригінальністю мислення, винахідливістю рішень, розвиненістю естетичного смаку, почуттям міри автора у висвітленні теми, тим, як він ставиться до результатів своєї роботи. Відтак, художнє самовираження є незамінним, цілком достовірним показником діяльнісно-вчинкового критерію.

Спроможність підлітка усвідомлювати необхідність збереження мистецьких пам'яток, виявляти готовність до естетичного вчинку ми визначаємо ще одним показником діяльнісно-вчинкового критерію.

Поняття «естетичний вчинок» автор розуміє як свідому дію, що оцінюється як акт естетичного самовизначення людини, у якій вона утверджує себе як особистість – у своєму ціннісному ставленні до предметів та явищ навколишньої дійсності. Вчинок доцільно розглядати як єдність ситуації, волі (мотивів) та ідеалу. Як елемент поведінки, естетичний вчинок підпорядкований мотивам і меті естетичної діяльності людини. В ньому проявляється особистість – розкривається індивідуальна сутність особи, її естетичні потреби, смак, ідеал, ціннісне ставлення до оточуючої дійсності, характер, темперамент. Здійснюючи вчинок, людина виявляє певну моральну активність. Разом із цим, моральна цінність вчинку одночасно має естетичний сенс, адже добрий вчинок, то є завжди красивий вчинок. Дитина малює вітальну листівку в подарунок для мами або створює корисну у побуті річ – цей вчинок ми розцінюємо не тільки як моральний, але й як естетичний вчинок: корисна річ, щоб бути зручною і приносити насолоду, має бути й красивою. Тому естетичний вчинок, як універсальний засіб самовиявлення, самоутвердження людини в суспільстві, в

його повноцінному вираженні буде водночас і акцією духовного розвитку індивіда, і творінням естетичних цінностей.

Ціннісне ставлення підлітка до образотворчого мистецтва може виявлятися також у процесі міжособистісного спілкування, зокрема у його вмінні застосовувати художні знання під час дискусії, висловлювання естетичних суджень, пояснення, інтерпретації та оцінювання художніх творів.

Естетичне судження (оцінка) – сформульована, доведена, обґрунтована емоційна оцінка будь яких явищ з позиції краси та гармонії [3, 43]. Естетичне судження (оцінка) означає те, що доступне безпосередньо чуттєвому сприйняттю та переживанню. Рівень усвідомлення естетичної оцінки буває різний:

1. низький – лише загальне визначення ставлення без уміння обґрунтувати, чому саме так оцінено: «Ця скульптура мені подобається, гарно!»;

2. високий – судження розгорнуті, в яких людина показує, що сприйняла, виділила, і як оцінює, за допомогою яких критеріїв та асоціацій: «Скульптура гарна. Скульптор зобразив людину у стані надзвичайного напруження. Твір нерухомий, але водночас в цій постаті ми відчуваємо динамізм, неймовірно стрімкий рух, напруження атлета, який нахилився й розмахнувся перед кидком».

Критеріями довершеності естетичних суджень в підлітка ми вважаємо глибину, зв'язність, обґрунтованість, цільність, повноту, художність.

Отже, показниками діяльнісно-вчинкового критерію виступають:

1. здатність до художнього самовираження в образотворчій діяльності, участь в естетизації навколишнього середовища;

2. виявлення готовності до естетичного вчинку, усвідомлення необхідності збереження мистецьких пам'яток;

3. застосування художніх знань у процесі міжособистісного спілкування.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Реальний стан навчання та виховання учнів основної школи у сучасних ЗНЗ засвідчує, що проблема виховання в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва набуває своєї значущості та актуальності.

Змістове наповнення мотиваційно-емоційного, когнітивного та діяльнісно-вчинкового критеріїв сформованості в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва обумовлено сутнісними рисами образотворчого мистецтва, особливостями моральних, естетичних, інтелектуальних можливостей учнів молодшого підліткового віку.

Запропонована система визначених критеріїв та відповідних показників дозволяє діагностувати та охарактеризувати якісні ознаки – рівні сформованості в учнів 5 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

Перспективи подальшого дослідження полягають у вивченні взаємозв'язку навчальної та виховної роботи в ЗНЗ у процесі виховання в учнів 5 – 7 класів ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрос Є. Сприймання / Є. Андрос // Філософський енциклопедичний словник / Редкол.: В. І. Шинкарук (гол. ред.), Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін.; Наук. ред. Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук / Є. Андрос. – К. : Абрис, (Нац. акад. наук України. Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди), – 2002. – С. 607.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. и перераб. / И. А. Зимняя. – М. : Издательская корпорация «Логос», 2000. – 384 с.
3. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике (междисциплинарный): Для учащихся, студентов, аспирантов, учителей и преподавателей вузов / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.: ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д : Издательский центр «МарТ», 2005. – 448 с.
4. Лыкова И. А. Стратегия формирования эстетического отношения к миру в изобразительной деятельности дошкольников: Автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02. – Теория и методика обучения и воспитания (Художественное воспитание в дошкольных учреждениях, общеобразовательной и высшей школе) / И. А. Лыкова. – Москва, 2009. – 52 с.
5. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В. С. Лозниця. – К. : «ЕксОб», 2000. – 304 с.
6. Словарь психолога-практика / Сост. С. Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. – Мн. : Харвест, 2003. – 976 с. – (Библиотека практической психологии)
7. Удина Е. Н. Воспитание самостоятельности дошкольников в изобразительной деятельности (на материале аппликации) : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Елена Николаевна Удина. – К., 2008. – 213 с.

Галина Кузьменко

**КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ УРОВНЕЙ СФОРМИРОВАННОСТИ
В УЧАЩИХСЯ 5 – 7 КЛАССОВ
ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ К ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ
ИСКУССТВУ**

В статье уточняется сущность понятия «ценностное отношение», раскрываются формы проявления и специфика ценностного отношения младших подростков к изобразительному искусству. В рамках этой проблемы определяются критерии и показатели уровней сформированности у учащихся 5 – 7 классов ценностного отношения к изобразительному искусству.

***Ключевые слова:** ценностное отношение, изобразительное искусство, младшие подростки, критерии, показатели.*

Galyna Kuzmenko

**CRITERIA AND PROPERTIES OF THE LEVELS OF DEVELOPMENT
OF ATTITUDE TO VALUES
TO FINE ARTS OF PUPILS OF 5 - 7 YEARS OF STUDY.**

The article specifies the content of the concept "attitude to values", highlights forms of manifest valued attitude of young people to fine arts. Criteria and results of

readiness are determined for pupils of 5 - 7 years of study. The levels of formation of valued attitude of young pupils are offered to determine by the following criteria: motivational and emotional, cognitive, activity and concessions.

The author considers the motivational and emotional criteria like measurement of development of emotional and sensual sphere of individual, his tendency towards antithetical perception of fine arts and reality; it's a system of interests, demands of individual in a sphere of fine arts, that regulates it's behavior, call to artistic and practical activity, expression of aesthetic judgments, implementation of aesthetic actions, incentive of interest and desire for artistic expression. The motivational and emotional criteria is determined by the following properties: emotional and perceptual and sensitive perception of pieces of fine arts; cognitive interest of fine arts; demand in creative self-expression, aesthetic of environment.

The cognitive criteria indicates that pupils have artistic background based on which they can choose a certain type of fine arts, genre or technique, level of initiative and activity in a process of cognition of fine arts and artistic phenomenon; their awareness of practical importance of studying fine arts, as a way of communication between people all over the world; characterizes a level of independence in searching of sources in a sphere of fine arts. The cognitive criteria is determined by the following properties: demonstration of activity in a process of studying of fine arts; awareness of practical significance of studying fine arts; independence in searching additional sources of information on fine arts;

The activity and concessions criteria of structure of "attitude of values" to fine arts concerns the process of art and productive activity of individual like his meaningful basis, leading mechanism in forming emotional valued attitude towards the world and gives an opportunity for its self-realization and self-affirmation. This criteria determines the ability of pupils for artistic self-expression in practical activity, application of acquired skills for aesthetic to create and appreciate a beauty of the environment; shows the available initiative to preserve monuments of art heritage, readiness to conscious aesthetic activity; determines the ability to express aesthetic judgments, expound and give aesthetic evaluation of pieces of fine arts. The activity and concessions criteria is determined by the following properties: the ability for artistic self-expression in artistic activity, participation in creation and appreciation of a beauty of the environment; showing a readiness to aesthetic step; realizing of necessity to preserve monuments of art heritage; application of artistic knowledge in a process of interpersonal communication.

Key words: *attitude to values, fine arts, young teenagers, criteria, properties.*